

Trach R. V.

Kyiv National University of Construction and Architecture

BUILDING INFORMATION MODELLING (BIM) APPLICATION AS A FACTOR OF CONSTRUCTION ENTERPRISE COMPETITIVENESS INCREASE

Summary

Basic principles of building information modelling (BIM) concepts in the field of construction are studied. Challenges, risks and benefits that can arise in the result of information modelling implementation are analysed. Competitive advantages that participants of investment and construction process can achieve due to BIM applying are characterized.

Key words: building information modelling, BIM, competitive advantages of enterprise, risks, benefits.

УДК 658.18

Хаврова К. С.

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського (м. Кривий Ріг)

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено необхідність інтелектуалізації діяльності як орієнтиру для безперервного розвитку підприємства. Узагальнення наведених наукових підходів до сприйняття процесу «сталий розвиток» дало змогу надати авторське визначення цього поняття. Дослідження наявних систем управління підприємством дало змогу розробити загальні критерії інтелектуалізації діяльності та графічно їх інтерпретувати. Виділено принципи системи управління інтелектуалізацією діяльності підприємства.

Ключові слова: інтелектуалізація, розвиток, сталий розвиток, безперервний розвиток, управління підприємством, система управління.

Постановка проблеми. На сучасному етапі ринкової економіки розвиток підприємств будь-якої галузі неможливий без ефективного управління ними. При цьому вибір принципів і методів управління підприємствами визначається не тільки внутрішнім станом їх розвитку, а й впливом зовнішніх чинників, конкурентним середовищем, цілями, які ставить перед собою підприємство, і т. п.

Вивчення сутності інтелектуалізації діяльності підприємства на сучасному етапі є предметом досліджень багатьох учених-економістів, що логічно, і викликано природою самого розвитку підприємства, якщо воно має стратегічні орієнтири на безперервний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження праць багатьох учених, присвячених інтелектуалізації діяльності підприємства та її впливу на розвиток підприємств, свідчить про підвищений інтерес до даної проблеми. Різні аспекти досліджуваних питань були розкриті такими вченими, як Е. Брукінг, С. Брю, І. Бушмарін, Д. Белл, В. Гойл, П. Друкер, В. Іноземцев, С. Климов, А. Тоффлер, П. Сенге, П. Стоунер, Х. Такеучі та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Багато вчених зараз ведуть інтенсивний пошук нових моделей, стимулів, критеріїв інтелектуалізації, однак чимало питань даного спектра ще не мають необхідного теоретичного обґрунтування. Зараз недостатньо наукових досліджень комплексної дії інтелектуалізації діяльності на безперервний розвиток підприємств як перспективного напрямку, залишаються неосвітленими чимало проблем концептуального та емпіричного характеру.

Мета статті полягає у дослідженні інтелектуалізації діяльності підприємства для підвищення

результативності діяльності підприємства та безперервного його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розкриття сутності процесу інтелектуалізації діяльності переконує в тому, що вона забезпечує безперервність розвитку підприємства, оскільки інтелектуалізація сама по собі представляє процес, у ході якого вдосконалюються людські ресурси на принципах активізації інтелектуальних ресурсів, реалізації, збільшення і збагачення його інтелектуального потенціалу.

Етимологічне значення терміна «інтелектуалізація» однозначно визначено. Це термін позичений з англійської мови та має латинське походження. Його латинський корінь – *intellectus*, що означає розуміння, осягнення, розум. Похідним є прикметник «інтелектуальний» (*intellectualize*), тобто розумовий. Надалі в англійській мові виникає іменник «інтелектуалізація» (*intellectuallization*), що позначає посилення ролі інтелекту, підвищення інтелектуального рівня когось або чогось [1].

Термін «інтелектуалізація» набув широкого поширення насамперед у наукових колах психологів як процес, що належить до механізмів психологічного захисту, що полягає у використанні особистісних інтелектуальних ресурсів для пом'якшення або усунення емоційних переживань і почуттів [2].

Останнім часом інтелектуалізація як відносно автономний, складно організований і багатогранний процес привертає увагу багатьох дослідників проблем економіки та управління під час осмислення економічних явищ, породжуваних сучасною соціально-економічною трансформацією, що веде зростаючу роль різних інтелектуальних ресурсів, а особливо ресурсів людини як виняткового

«носія» інтелекту. Складовою частиною проведених наукових дискусій є проблема розв'язання суперечності між наявним інтелектуальним рівнем працівників підприємств і вимогами якості, що пред'являються до сучасної робочій силі виходячи із завдання безперервного розвитку підприємства.

На думку Г.В. Бережнова, інтелектуалізація – це стимулюючий вплив інтелектуальним капіталом (знаннями) на економічний об'єкт, який безперервно залучає, виробляє, поширює компоненти інтелектуального капіталу, підтримуючи цим трансфер і дифузю різних видів капіталу, просування нових і спеціальних знань, товарів і послуг [3].

Також заслуговує на увагу думка авторів, що інтелектуалізація підприємства – це орієнтація його діяльності на придбання, створення і використання знань для їх перетворення в нові товари, послуги або бізнес-моделі [4].

Таким чином, можна констатувати, що інтелектуалізація діяльності забезпечує безперервність розвитку підприємства в цілому. При цьому вона є характеристикою якісної риси інтенсивності розвитку й одночасно сприяє стійкості розвитку підприємства. Висунутий аргумент впливає з проблематики розгляду таких понять, як «інтенсивний розвиток» і «сталий розвиток» підприємств, у дослідженнях сучасних учених-економістів.

Так, досліджуючи проблему інтенсивного розвитку підприємств, вчені звертають увагу на якісну сторону питання процесу, що властиво інноваційному розвитку та обґрунтованій вище теорії безперервного розвитку підприємства. При цьому екстенсивність розвитку передбачає кількісні зміни в системі «підприємство», а інтенсивність – якісні, що і визначає переваги останніх. Зокрема, Ю.С. Погорелов вважає, що ці основні відмінності в розумінні екстенсивності й інтенсивності закладені ще в античній філософії, що пов'язано з появою в розвитку чогось нового, якісного [5]. При цьому вчений ототожнює поняття інтенсивного та інноваційного (науково-технічного) розвитку.

Е.Л. Семенчук, А.Д. Шеремет і Е.В. Негашев основну увагу приділяють не тільки перевагам інтенсивного розвитку перед екстенсивним, а й визначають чинники, що забезпечують ці переваги і, отже, як у нашому випадку, характеризують по теорії безперервного розвитку підприємства саме рушійні сили і його потенціал – кваліфікацію персоналу і досконалість процесу використання ресурсів завдяки інноваціям [6; 7, с. 199]. Виходячи із системного підходу до розгляду розвитку підприємства, Л. Запасна звертає увагу на появу якісно нових форм у підсистемах завдяки інтенсивному розвитку [8], що, на наше переконання, і буде сприяти безперервному розвитку підприємства.

Таким чином, як інтелектуалізація, так і інтенсивність розвитку мають безальтернативне значення безперервного розвитку підприємства, з одного боку, а з іншого – визначають його стійкість в умовах конкурентного середовища.

При цьому звертає на себе увагу помилкова точка зору окремих зарубіжних учених-економістів, які пов'язують стійкість розвитку підприємства зі стабільним (статичним) станом, а не з динамікою цього процесу. Така точка зору властива, наприклад, Г. Брауну, Д. Харлей і С. Харту [9; 10], які процес сталого розвитку підприємства пов'язують із досягненням ним стану рівноваги як ідеального типу поведінки підприємства, і у

зв'язку із цим – шаблонним виконанням дій у процесі своєї подальшої діяльності, що де-факто виключає проведення в майбутньому будь-яких змін із підтриманням досягнутого стану розвитку. Така наукова точка зору впливає з досягнутого високого рівня розвитку підприємства на стадії зрілості життєвого циклу підприємства, після якої, виходячи з теорії менеджменту, починається стадія старіння, занепаду і «смерті». Вважаємо, що це трактування суперечить самій обґрунтованій вище теорії еволюції безперервного розвитку підприємства. Отже, головна проблема полягає в розгляді стійкості не стосовно самого процесу (розвитку), а щодо підприємства.

Іншими вченими-економістами акцентується увага на тому, що для досягнення стійкого розвитку підприємству, що функціонує на ринку, потрібен певний час для накопичення потенціалу [11], як і для проведення змін, які сприятимуть його розвитку в подальшому. Тобто у цьому разі стійкість розвитку полягає в подальших якісних змінах, незважаючи на досягнутий рівень зрілості. Саме здатність проводити такі зміни в подальшому цими вченими пов'язується з такими властивостями сталого розвитку, як здатність життєдіяльності підприємства в умовах непередбаченої зовнішньої (конкурентної) середовища, його взаємодії із цим середовищем, відкритості до еволюції разом із цим середовищем [11].

Деякі вчені стійкість розвитку пов'язують із накопиченням внутрішнього потенціалу підприємством для проведення подальших змін на ньому, що впливає з таких визначень самого поняття «сталий розвиток»: це сукупність засобів забезпечення взаємозалежної діяльності всіх підсистем підприємства, використання яких у заданих межах забезпечує досягнення поставлених цілей [12, с. 29]; це інтегральна оцінка розвитку підприємства в усіх напрямках його діяльності: фінансовій, організаційній, виробничій, кадровій, інформаційній [13, с. 79].

На особливу увагу заслуговують точки зору вчених, якими стійкість розвитку підприємства пов'язується з його здатністю взаємодіяти із зовнішнім середовищем, що в нашому випадку полягає в умінні розвиватися поруч із системами більш високого рівня і в умовах мінливого конкурентного середовища. Саме такий підхід до сприйняття сталого розвитку притаманний таким ученим, як М.В. Афанасьєв, який вважає, що сталый розвиток є «здатністю системи повертатися в стан рівноваги після того, як вона була виведена із цього стану під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників» [14, с. 24]; Я.В. Литвиненко, на думку якого сталый розвиток є здатністю зберегти рух за намченою траєкторією (підтримувати намичений режим функціонування), незважаючи на збудливий вплив [15, с. 554]; А.В. Козаченко та А.Е. Воронкової, які вважають, що сталый розвиток є «здатністю протистояти негативним внутрішнім і зовнішнім впливам, умінням адаптуватися до мінливих умов існування» [16, с. 80].

Але, на наше переконання, для обґрунтованої теорії сталого розвитку підприємства найбільш чітке визначення поняття «сталый розвиток» представлено українським ученим-економістом Л.Г. Мельником і бельгійським науковцем Л. Хенсоном, які вважають, що цей процес є «процесом змін, в якому експлуатація ресурсів, напрями інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку та інституційні зміни погоджені між собою і зміцнюють наявний і майбутній потенціал для

задоволення людських потреб...» [17, с. 134]. Саме виходячи із цього визначення, стає зрозуміло, що стійкість розвитку визначається потенціалом, інтелектуалізацією й інтенсивністю, прагненням підприємства задовольнити потреби суспільства, надає йому можливість отримувати прибутки і забезпечувати безперервність свого розвитку.

Узагальнення наведених наукових підходів до сприйняття процесу «сталий розвиток», виділення наукових проблем щодо його трактування з погляду теорії безперервного розвитку дає змогу уточнити це поняття і дати йому таке визначення: це здатність підприємства конкурувати у зовнішньому середовищі і задовольняти потреби суспільства в товарах і послугах на основі безперервного розвитку підприємства за умови реалізації потенціалу, який формується під час інтелектуалізації діяльності. Вважаємо, що таке визначення містить у собі всі обґрунтовані вище принципи і передумови сталого розвитку підприємства в умовах інтелектуалізації його діяльності.

Усе вищенаведене характеризує особливу практичну значимість інтелектуалізації діяльності як головної основи довгострокового нарощування конкурентного стану підприємства та безперервного його розвитку на ринку.

Нині інтелектуалізація діяльності – це цілеспрямований вектор генерації знань, умінь, навичок, інновацій та інтелектуальних ресурсів, яка створює новий продукт, послугу в сучасному інформаційному суспільстві.

На нашу думку, однією з найбільш важливих особливостей інтелектуалізації діяльності є сукупність можливостей, часто ще не розкритих, формально не зафіксованих, але наявних для виконання дій. Основою економічного потенціалу повинна бути саме інтелектуальний складник, оскільки в умовах ринкової економіки посилення конкурентних відносин на світових і вітчизняних ринках, стрімкий розвиток і зміна техноло-

гій, диверсифікація бізнесу, що зростає, висувають нові вимоги до безперервного розвитку. Для того щоб запропонувати шляхи інтелектуалізації діяльності, необхідно враховувати особливості цієї діяльності як економічної категорії.

На нашу думку, по-перше, це динамізм, тобто інтелектуалізація діяльності постійно рухається та змінюється, тому у статистиці вона розглядається дуже умовно і без відображення її рівня у реальному житті.

По-друге, різноманіття форм інтелектуалізації потребує застосування широкого спектра прийомів та методів в управлінні ними, що ускладнюється відсутністю абсолютно точних методів виміру та обліку. Важливу роль відіграє й та обставина, що інтелектуалізація діяльності, безсумнівно, впливає на покращення економічного результату.

Дослідження наявних систем управління підприємством дало змогу розробити загальні критерії інтелектуалізації діяльності та графічно їх інтерпретувати (рис. 1).

Ураховуючи приведені особливості підвищення інтелектуалізації діяльності, можна сформулювати низку вимог до формування системи управління нею, що будуть визначатися особливостями практичної діяльності підприємства, та виділити принципи управління нею (рис. 2).

Усі управлінські рішення у сфері ефективного використання ресурсів та організації їхнього обороту тісно взаємозв'язані та прямо або побічно впливають на кінцеві результати фінансової діяльності підприємства, тому інтелектуалізація діяльності повинна розглядатися як комплексна функціональна керуюча система, що забезпечує розроблення взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких робить свій внесок у загальну результативність діяльності підприємства та впливає на його безперервний розвиток.

Таким чином, під час інтелектуалізації діяльності проводяться такі заходи:

Рис. 1. Систематизація різних підходів до основних критеріїв інтелектуалізації діяльності підприємства

Рис. 2. Основні вимоги до формування ефективної системи управління інтелектуалізацією діяльності підприємства

1. Координація взаємодії безлічі різних підрозділів підприємства, діяльність яких пов'язана з інтелектуалізацією діяльності в інноваційній сфері.

2. Поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення процесу розвитку інтелектуалізації.

3. Підвищення якості управлінських рішень, які приймаються щодо процесу інтелектуалізації діяльності, орієнтованого на інноваційний результат.

4. Розроблення стратегії і тактики в галузі управління розвитком інтелектуалізації персоналу.

Висновки. Результати дослідження становлення категорії «сталий розвиток» підтверджують поступове її формування із розвитком економіки і дають змогу визначити дану категорію у такому

форматі: сталий розвиток – це здатність підприємства конкурувати у зовнішньому середовищі і задовольняти потреби суспільства в товарах і послугах на основі безперервного розвитку підприємства за умови реалізації потенціалу, який формується під час інтелектуалізації діяльності. Запропоновані шляхи інтелектуалізації діяльності враховували особливості цієї діяльності як економічної категорії. Для забезпечення безперервного розвитку підприємства необхідно розглядати інтелектуалізацію діяльності як комплексну функціональну керуючу систему, що забезпечує розроблення взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких робить свій внесок у загальну результативність діяльності підприємства та впливає на його безперервний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru>.
2. Лейбин В.М. Словарь-справочник по психоанализу / В.М. Лейбин. – СПб. : Питер, 2001. – 688 с.
3. Бережнов Г.В. Интеллектуализация деятельности предприятия / Г.В. Бережнов // Креативная экономика. – 2007. – № 2(2). – С. 84–91.
4. Интеллектуальное предприятие: механизмы овладения капиталом и властью (теория и практика управления эволюцией предприятия) / В.В. Цыганов, В.А. Бородин, Г.Б. Шишкин. – М. : Университетская книга, 2004. – С. 24–26.
5. Новая философская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.term.ru.
6. Семенчук Е.Л. Проекты развития предприятия / Е.Л. Семенчук // Вісник Одеського національного морського університету. – 2010. – Вип. 31. – С. 197–206.
7. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / А.Д. Шеремет, Е.В. Негашев. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 208 с.
8. Запасна Л.С. Економічна сутність розвитку підприємства / Л.С. Запасна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://masters.donntu.edu.ua/2011/iem/bashkevich/library/tez8.htm>.
9. Donald R. Brown, Don Harley An Experiential Approach to Organization Development. – Person prentice hall. – 2006.
10. Hart S. A Natural – Resource – Based View of the Firm // Academy of Management Review. 1995 – № 20(4).
11. Лосев В.С. Эволюционная природа устойчивого развития промышленного предприятия: теоретический аспект / В.С. Лосев, К.Д. Михайленко // Вестник Тихоокеанского государственного университета. – 2012. – № 2(25). – С. 155–164.
12. Елецких С.Я. Характеристика этапов процесса управления устойчивым развитием предприятия / С.Я. Елецких // Экономика Крыма. – 2012. – № 1(34). – С. 29–36.
13. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості : [монографія] / Г.В. Козаченко, А.Е. Воронкова, В.Ю. Медяник, В.В. Назаров. – Київ : Лібра, 2003. – 328 с.
14. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия : [монография] / Н.В. Афанасьев, В.Д. Рогожин, В.И. Рудыка. – Харьков : ИНЖЭК, 2003. – 184 с.

15. Литвиненко Я.В. Концепція ефективності діяльності підприємства / Я.В. Литвиненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://libfree.com/152348409_marketingkontsepsiya_efektivnosti_diyalnosti_pidpriyemstva.html.
16. Малий бізнес: стійкість та компенсаторні можливості : [монографія] / Г.В. Козаченко, А.Е. Воронкова, В.Ю. Медяник, В.В. Назаров. – Київ : Лібра, 2003. – 328 с.
17. Мельник Л.Г. Триалектические основы управления развитием экономических систем : [монография] / Л.Г. Мельник. – Сумы : Университетская книга, 2015 – 447 с.

Хаврова Е. С.

Донецкий национальный университет экономики и торговли
имени Михаила Туган-Барановского (г. Кривой Рог)

ИНТЕЛЛЕКТУАЛИЗАЦИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ОРИЕНТИР ДЛЯ НЕПРЕРЫВНОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

В статье исследована необходимость интеллектуализации деятельности как ориентира для непрерывного развития предприятия. Обобщение приведенных научных подходов к восприятию процесса «устойчивое развитие» дало возможность представить авторское определение этого понятия. Исследование существующих систем управления предприятием позволило разработать общие критерии интеллектуализации деятельности и графически их интерпретировать. Выделены принципы системы управления интеллектуализацией деятельности предприятия.

Ключевые слова: интеллектуализация, развитие, устойчивое развитие, непрерывное развитие, управление предприятием, система управления.

Khavrova K. S.

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

INTELLECTUALIZATION OF ACTIVITY AS A REFERENCE POINT FOR CONTINUOUS DEVELOPMENT OF COMPANIES

Summary

There is studied the need for intellectualization of activities as a reference point for the continuous development of an enterprise. The generalization of the above scientific approaches to the perception of the process of "sustainable development" has made it possible to provide the author's definition of the term. A study of existing enterprise management systems allowed developing common criteria for the intellectualization of activities and graphically interpreting them. The article also highlighted the principles of the system of management of the enterprise activities' intellectualization.

Key words: intellectualization, development, sustainable development, continuous development, enterprise management, management system.